

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Oripova Shirina Obidjon qizi

Qarshi tumani 4-son texnikumi o'qituvchisi

Choriyrov Sardor Baxtiyor o'g'li

Qarshi tuman 4 -son texnikumi maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarning tutgan o'rni, ularning o'quv jarayonini tashkil etishdagi ahamiyati hamda ta'lim sifatini oshirishdagi amaliy imkoniyatlari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy vazifalardan biri – mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy kasbiy kompetensiyalarga ega, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashdir. Ushbu maqsadga erishishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalari hamda kompetensiyaga asoslangan ta'lim yondashuvlari muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Maqolada pedagogning kasbiy mahorati, darslarni zamonaviy metodlar asosida tashkil etish, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish, tanqidiy va ijodiy fikrlashini shakllantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, texnikumlarda olib borilayotgan ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so'zlar: pedagogika, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, raqamli ta'lim, kasbiy ta'lim, pedagogik mahorat, ta'lim sifati, mustaqil ta'lim, zamonaviy dars.

Abstract: This article examines the role of innovative pedagogical technologies in the modern education system, their significance in organizing the educational process, and their practical potential for improving the quality of education from a scientific and pedagogical perspective. In the context of globalization, one of the primary objectives of the education system is to prepare competitive specialists who possess independent thinking skills, modern professional competencies, and the ability to adapt to rapidly changing social and professional environments. Achieving this goal requires the effective implementation of innovative pedagogical technologies, interactive teaching methods, information and communication technologies (ICT), and competency-based educational approaches. The article also highlights the importance of teachers' professional competence, the organization of lessons using modern teaching methods, and the development of students' independent learning abilities, critical thinking, and creative thinking skills. Furthermore, practical recommendations are provided for improving the effectiveness of the educational process in technical colleges through the application of innovative teaching strategies and modern educational technologies.

Keywords: *pedagogy, innovative pedagogical technologies, interactive teaching methods, competency-based approach, digital education, vocational education, professional competence, educational quality, independent learning, modern teaching.*

Kirish

Bugungi kunda dunyo ta'lim tizimi jadal rivojlanayotgan axborotlashgan jamiyat talablariga mos ravishda tubdan yangilanmoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi, masofaviy va aralash ta'lim shakllarining kengayishi pedagog oldiga mutlaqo yangi vazifalarni qo'yimoqda. Endilikda ta'lim jarayonining asosiy maqsadi o'quvchilarga tayyor bilimlarni yetkazish bilangina cheklanmay, balki ularni mustaqil izlanishga, tahliliy fikrlashga, muammolarni hal etishga va olingan bilimlarni amaliyotda qo'llashga o'rgatishdan iborat. Mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, xalqaro standartlarga moslashtirish va ta'lim sifatini oshirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Kasbiy ta'lim tizimini takomillashtirish, zamonaviy ishlab chiqarish ehtiyojlariga mos mutaxassislar tayyorlash, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan texnikumlarda faoliyat yuritayotgan pedagoglarning kasbiy salohiyati, metodik tayyorgarligi hamda innovatsion texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalari ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri sanaladi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonining barcha bosqichlarini takomillashtirishga xizmat qiladi. Ular darslarni mazmunan boyitadi, o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi, nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini yaratadi. Ayniqsa, texnikum sharoitida tashkil etiladigan mashg'ulotlarda loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, keys-stadi, amaliy topshiriqlar va raqamli platformalardan foydalanish o'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, zamonaviy pedagog nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki ta'lim jarayonini samarali tashkil eta olishi, innovatsion metodlarni o'rinli qo'llashi, o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda differensial yondashuvni amalga oshirishi zarur. Ta'lim sifati ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy mahorati, ijodkorligi va o'z ustida muntazam ishlashiga bog'liq. Shu sababli pedagoglarning uzluksiz malaka oshirishi, ilg'or tajribalarni o'rganishi va zamonaviy metodlarni amaliyotga tatbiq etishi bugungi ta'lim tizimining muhim talablaridan biridir. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi innovatsion pedagogik texnologiyalarning kasbiy ta'lim tizimidagi o'rnini ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilish, texnikumlarda ta'lim sifati va samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini yoritish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati

XXI asr "bilimlar asri" sifatida e'tirof etilayotgan bir davrda ta'lim tizimining oldiga qo'yilayotgan talablar ham tubdan o'zgarmoqda. Zamonaviy jamiyatda iqtisodiyotning rivojlanishi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadallashuvi hamda mehnat

bozoridagi raqobatning kuchayishi ta'lim muassasalaridan yuqori malakali, kreativ fikrlaydigan, tashabbuskor va kasbiy kompetensiyalarga ega mutaxassislarni tayyorlashni talab etmoqda. Shu bois innovatsion pedagogik texnologiyalar bugungi kunda ta'lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda. Pedagogik texnologiya – bu ta'lim maqsadiga erishishni kafolatlaydigan, ilmiy asoslangan, tizimli va izchil pedagogik faoliyat jarayonidir. Uning asosiy vazifasi o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini samarali shakllantirish, shaxsiy rivojlanishini ta'minlash hamda mustaqil ta'lim olishga yo'naltirishdan iborat. Innovatsion pedagogik texnologiyalar an'anaviy ta'limdan farqli ravishda o'quvchini darsning markaziy subyekti sifatida ko'radi. Bunda o'qituvchi bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va motivatsiya beruvchi shaxs sifatida faoliyat olib boradi. O'quvchi esa bilimni tayyor holda qabul qiluvchi emas, balki uni mustaqil izlovchi, tahlil qiluvchi va amaliyotda qo'llovchi faol ishtirokchiga aylanadi. Bugungi texnikumlarda o'qitilayotgan fanlar bo'yicha nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish muhim vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, maxsus fanlarni o'qitishda ishlab chiqarishdagi real vaziyatlarni modellash, amaliy topshiriqlar, loyihalar va muammoli vaziyatlardan foydalanish o'quvchilarning kasbiy tayyorgarligini sezilarli darajada oshiradi.

Interfaol metodlarning ta'lim samaradorligiga ta'siri

Interfaol metodlar bugungi pedagogik faoliyatning eng muhim elementlaridan biridir. Mazkur metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirish, jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, muloqot madaniyatini shakllantirish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Texnikumlarda quyidagi metodlardan samarali foydalanish mumkin:

- "Aqliy hujum" – yangi g'oyalarni shakllantirish va muammoning turli yechimlarini topishga yordam beradi.
- "Klaster" metodi – mavzuni tizimli tahlil qilish va tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash imkonini beradi.
- "Keys-stadi" – real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish orqali kasbiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.
- "Loyiha metodi" – o'quvchilarning ijodkorligi, mustaqil izlanishi va amaliy faoliyatini rivojlantiradi.
- "Munozara" va "Debat" metodlari – tanqidiy fikrlashni, dalillash madaniyatini hamda nutq ko'nikmalarini shakllantiradi.

Mazkur metodlarning qo'llanilishi natijasida dars jarayoni bir tomonlama ma'ruza shaklidan chiqib, o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi samarali hamkorlikka asoslangan faol ta'lim muhitiga aylanadi.

Raqamli texnologiyalarning ta'limdagi o'rni

Raqamli transformatsiya ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, onlayn test tizimlari, multimedia vositalari va masofaviy ta'lim platformalari o'qitish sifatini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Texnikum sharoitida

multimedia taqdimotlari, videodarslar, elektron baholash tizimlari va virtual amaliy mashg'ulotlardan foydalanish o'quvchilarning mavzuni chuqurroq o'zlashtirishiga yordam beradi. Ayniqsa, murakkab texnologik jarayonlarni animatsiyalar yoki videoroliklar orqali tushuntirish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va mavzuning mazmunini aniqroq anglashiga xizmat qiladi. Shuningdek, raqamli platformalar orqali o'quvchilar mustaqil ta'lim bilan shug'ullanish, qo'shimcha manbalardan foydalanish va o'z bilimlarini muntazam nazorat qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularda mas'uliyat hissini kuchaytiradi va uzluksiz ta'lim tamoyillarini shakllantiradi.

Pedagogning kasbiy mahorati – ta'lim sifati garovi

Har qanday innovatsion texnologiyaning muvaffaqiyati, avvalo, uni qo'llayotgan pedagogning kasbiy mahoratiga bog'liq. O'qituvchi o'z fanini mukammal bilishi bilan birga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni egallashi, psixologik yondashuvlarni bilishi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalana olishi hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishi zarur. Bugungi pedagog doimiy o'z ustida ishlaydigan, yangi ilmiy yangiliklarni o'rganadigan, xalqaro tajribalarni tahlil qiladigan va ularni amaliyotga moslashtira oladigan mutaxassis bo'lishi kerak. Ayniqsa, kasbiy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan o'qituvchilarning ishlab chiqarish bilan hamkorlik qilishi, korxonalaridagi zamonaviy texnologiyalarni o'rganishi hamda ularni ta'lim jarayoniga tatbiq etishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, pedagogning kommunikativ madaniyati, liderlik qobiliyati, adolatli baholash tamoyiliga amal qilishi va o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatishi ham ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillar sirasiga kiradi. O'quvchilarda kasbga muhabbat, mas'uliyat va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish ham o'qituvchining muhim vazifalaridan biridir.

Kompetensiyaviy yondashuv – zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishi

So'nggi yillarda ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish ustuvor vazifalardan biriga aylandi. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi o'quvchilarga faqat nazariy bilim berish emas, balki ularni kasbiy faoliyatda uchraydigan muammolarni mustaqil hal eta oladigan, ijodiy fikrlaydigan hamda o'z bilimlarini amaliyotda qo'llay oladigan mutaxassis sifatida shakllantirishdan iborat. Kasbiy ta'lim muassasalarida kompetensiyaviy yondashuv o'quvchilarning kasbiy, kommunikativ, axborot bilan ishlash, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv mehnat bozori ehtiyojlariga mos, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash imkonini beradi. Texnikumlarda tashkil etilayotgan amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya ishlari, ishlab chiqarish amaliyoti va loyiha ishlari aynan kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan bo'lishi lozim. O'quvchilar real ishlab chiqarish sharoitlariga yaqin vaziyatlarda faoliyat olib borish orqali o'z bilimlarini mustahkamlaydilar va kasbiy tajriba orttiradilar.

Ta'lim jarayonida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish

Ta'lim sifatini oshirish yo'lida ayrim muammolar ham uchrab turadi. Ular orasida o'quvchilarning darslarga qiziqishining pasayishi, nazariy bilimlarning amaliyot bilan yetarlicha bog'lanmaganligi, axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarining turlicha darajada ekanligi hamda mustaqil ta'limga ajratilayotgan e'tiborning yetarli emasligi alohida o'rin tutadi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- darslarni interfaol metodlar asosida tashkil etish;
- ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikni kuchaytirish;
- amaliy mashg'ulotlar ulushini oshirish;
- raqamli ta'lim resurslaridan samarali foydalanish;
- o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda differensial yondashuvni qo'llash;
- pedagoglarning malakasini muntazam oshirib borish.

Bunday yondashuv ta'lim sifatini oshirish bilan birga, o'quvchilarning kasbiy motivatsiyasini ham kuchaytiradi.

Pedagogning innovatsion faoliyati

Bugungi kunda pedagogning kasbiy mahorati nafaqat o'z fanini chuqur bilishi, balki yangilik yaratishga intilishi, zamonaviy metodlarni o'z faoliyatiga tatbiq etishi va ta'lim jarayonini doimiy takomillashtirib borishi bilan ham belgilanadi.

Innovatsion faoliyat quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- yangi pedagogik texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish;
- elektron ta'lim resurslarini yaratish va ulardan foydalanish;
- fanlararo integratsiyani rivojlantirish;
- loyiha va tadqiqot faoliyatini yo'lga qo'yish;
- ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli vositalardan oqilona foydalanish.

Pedagogning doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, ilmiy-metodik adabiyotlarni o'rganishi, malaka oshirish kurslarida ishtirok etishi hamda tajriba almashishi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan hisoblanadi.

Xalqaro tajriba va uning ahamiyati

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim sifati, avvalo, pedagogning kasbiy tayyorgarligi va zamonaviy metodlardan foydalanish darajasiga bog'liq. Masalan, Finlandiya, Janubiy Koreya, Germaniya va Singapur kabi davlatlarda ta'lim jarayoni o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan. Mazkur mamlakatlarda loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, mustaqil tadqiqot ishlari, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanishga alohida e'tibor qaratiladi. Ushbu tajribalarni milliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda texnikumlar faoliyatiga moslashtirish ta'lim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Amaliy tavsiyalar

Kasbiy ta'lim muassasalarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni samarali joriy etish maqsadida quyidagi tavsiyalarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- har bir darsni aniq kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirish;
- raqamli platformalar va multimedia vositalaridan muntazam foydalanish;
- ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikni kengaytirish;
- o'quvchilarni mustaqil izlanish va tadqiqot olib borishga rag'batlantirish;
- baholash tizimida shaffoflik va xolislikni ta'minlash;
- ta'lim jarayonini xalqaro standartlar asosida takomillashtirib borish.

Mazkur tavsiyalarni amaliyotga tatbiq etish o'quvchilarning kasbiy tayyorgarligini, mustaqil fikrlash qobiliyatini va mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagog zimmasiga yanada katta mas'uliyat yuklamoqda. Zamonaviy jamiyatning rivojlanishi, mehnat bozorida yuz berayotgan o'zgarishlar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal taraqqiy etishi ta'lim jarayonini yangicha yondashuvlar asosida tashkil etishni taqozo etmoqda. Shu nuqtai nazardan innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim amaliyotiga keng joriy etish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim hamda raqamli ta'lim vositalaridan samarali foydalanish o'quvchilarning bilim olish faolligini sezilarli darajada oshiradi. Bunday yondashuv o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi, muloqot madaniyati, jamoada ishlash ko'nikmalari hamda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kasbiy ta'lim muassasalarida nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikni mustahkamlash hamda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Ayniqsa, texnikumlarda tahsil olayotgan o'quvchilarni mustaqil ta'limga yo'naltirish, ularda kasbiy mas'uliyat, tashabbuskorlik va kreativ fikrlashni shakllantirish kelajakda malakali mutaxassislarni tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi. Pedagogning kasbiy mahorati, metodik tayyorgarligi, innovatsion faoliyatga bo'lgan intilishi va uzluksiz o'z ustida ishlashi ta'lim sifatining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga yo'l ko'rsatuvchi, ularni hayotiy vaziyatlarga tayyorlovchi mentor sifatida faoliyat yuritishi lozim. Kelgusida texnikumlarda innovatsion pedagogik texnologiyalarni yanada kengroq joriy etish, xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish, elektron ta'lim resurslarini rivojlantirish hamda pedagoglarning malakasini muntazam oshirib borish orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Bu esa mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga hissa qo'shadigan, raqobatbardosh va yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining *****"Ta'lim to'g'risida"***gi Qonuni.**
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining kasbiy ta'limni takomillashtirish bo'yicha qarorlari.
4. Ishmuhamedov R. **Innovatsion pedagogik texnologiyalar.** – Toshkent.
5. Tolipov O'., Usmonboyeva M. **Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot.** – Toshkent.
6. Azizxo'jayeva N. **Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.** – Toshkent.
7. Saidahmedov N. **Yangi pedagogik texnologiyalar.** – Toshkent.
8. Muslimov N., Usmonboyeva M. **Kasbiy ta'lim pedagogikasi.** – Toshkent.
9. Yo'ldoshev J., Usmonov S. **Pedagogik texnologiya asoslari.**
10. Xoliqov A. **Pedagogik mahorat.** – Toshkent.
11. UNESCO. **Education for Sustainable Development: Learning Objectives.**
12. UNESCO. **ICT Competency Framework for Teachers.**